

Buurtweg 100-102, dubbele arbeiderswoning

Adres	Buurtweg 100-102
Postcode	2244 AJ
Kadastraal nummer	Buurtweg 100: F4181 Buurtweg 102: F1115
Naam	Nvt
Beschermd gezicht	Ja
Aantal onderdelen behorend tot het beschermde monument	1
Benoeming onderdelen complex	Dubbele arbeiderswoning
Oorspronkelijke functie	Wonen
Datering/Bouwjaar	1913

Omvang bescherming

De bescherming betreft de DUBBELE ARBEIDSWONING.

Het interieur maakt onderdeel uit van de bescherming voor wat betreft de oorspronkelijke indeling en detaillering.

Inleiding

De dubbele arbeiderswoning is in 1913 in neorenaissancestijl door het architectenbureau J.J., M.A. en J. van Nieukerken ontworpen in opdracht van H. Loudon van het nabijgelegen Voorlinden (Buurtweg 86-98). De uitvoering was vermoedelijk in handen van de firma H.F. Boersma, die de bouwtekening mede ondertekend heeft. De bouw, zowel in detaillering als in materiaalgebruik, was zeer hoogwaardig.

Jonkheer Hugo Loudon (1860-1941) was civiel ingenieur en lid van de adellijke familie Loudon. Hij richtte in 1890 de Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot exploitatie van Petroleumbronnen in Nederlands-Indië, ofwel de Koninklijke Nederlandse Petroleum Maatschappij (KNPM, voorloper van Shell) op. In 1912 kocht hij landgoed Voorlinden in Wassenaar, liet het oude landhuis afbreken en een nieuw gebouw bouwen optrekken naar ontwerp van de Engelse architect R.J. Johnston, die ook de tuin ontwierp. De Van Nieukerkens werden benaderd voor de dienstwoningen. Kort daarna, in 1914, trad Loudon af als directeur van de KNPM en werd lid van het college van commissarissen van de maatschappij, waarvan hij in 1929 voorzitter werd. Loudon was meer dan dertig jaar voorzitter van het Haagse Residentieorkest, waarvoor hij in 1940 gehuldigd werd met een door beeldhouwster Rueb vervaardigde bronzen plaquette in het gebouw van Kunsten en Wetenschappen in Den Haag. De familie Loudon had meer bezittingen in Wassenaar en was tevens

eigenaar van Blankenburgh en Coromote, dat in 1924 voor Hugo's zusters aan de Buurtweg 89-91 gebouwd werd.

Over de architect

Johannes Jacobus (1854-1913) en de zonen Marie Adrianus (1879-1963) en Johan van Nieukerken (1885-1962) vormden het gerenommeerde Architectenbureau Van Nieukerken. Het werd opgericht in 1887 door Johannes Jacobus. Als tekenaar was hij onder andere werkzaam geweest op de bureaus van architect I. Gosschalk in Amsterdam en de rijksbouwkundige J. van Lockhorst in Den Haag, waar hij in de rationalistische bouwwijze van P.J.H. Cuypers werd geschoold. Hoewel Van Nieukerken sr actief deelnam aan de discussie in de tweede helft van de negentiende eeuw over een passende bouwstijl, was een fundamentele vernieuwing van het vak niet voor hem weggelegd. Hij hield vast aan het repertoire van de neorenaissance, geschoeid op de traditie van ambachtelijk bouwen en met grote aandacht voor historiserende details en de decoratieve aspecten van gebouwen. De vormentaal leende zich bij uitstek voor gebouwen waarvoor een representatieve uitstraling gewenst werd. Zijn opdrachtgevers waren daarom veelal afkomstig uit kringen van rijke aristocraten, industriëlen en hoogwaardigheidsbekleders. Zijn eerste zelfstandige opdracht, het Badpaviljoen in Domburg, gaf hem naamsbekendheid. Andere opdrachten volgden, zoals een reeks villa's in het Prinsevinckenpark en langs de Kerkhoflaan te Den Haag en landhuis Duin en Kruidberg (1907-1909) bij Santpoort. Een hoogtepunt vormde het Algemeen Provinciaal-, Stads- en Academische Ziekenhuis te Groningen (1893 - 1903).

In Wassenaar ontwierp hij kasteel Wittenburg (1899-1901), waar ook de beide zonen Marie Adrianus en Johan bij betrokken waren. Ook zij waren autodidact en na de ambachtschool respectievelijk als aannemer en meubelmaker werkzaam geweest. Van Nieukerken sr. was een groot voorstander voor een praktische scholing. Kasteel Wittenburg liet een versobering van de architectuurstijl zien. De gevelbehandeling was vlakker en minder uitbundig gedetailleerd. Niettemin waren renaissancekenmerken als trapgevels, geblokte ontlastingsbogen en versierde muurankers beeldbepalend. De Van Nieukerkens probeerden zo op een oorspronkelijke manier op de renaissancestijl terug te grijpen, in plaats van die klakkeloos na te volgen.

Van Nieukerken sr. stierf in oktober 1913. De beide zonen namen het bureau over en zetten deze werkwijze voort. Zo werd ook de dubbele dienstwoning aan de Buurtweg, waarvan de ontwerptekening stamt uit november 1913 opgetrokken in deze terughoudende neorenaissancestijl.

De Van Nieukerkens schreven in deze jaren een aantal belangwekkende bouwwerken op hun naam, zoals het Koloniaal Instituut te Amsterdam, het kantoor van de Bataafsche Petroleum Maatschappij (1915/17) te Den Haag met een latere uitbreiding (1929-1930) en het kantoor van de Nederlandsche Handel Maatschappij (1920/24), eveneens te Den Haag. Het laatste grote werk was het Haagse diaconessenhuis Bronovo (1923-1931). De crisis bracht de opdrachtenportefeuille terug tot alleen verbouwingen en restauraties.

Na de Tweede Wereldoorlog verslechterde de situatie verder. Bij gebrek aan opvolging werd het Architectenbureau Van Nieukerken in 1960 opgeheven.

Stedenbouwkundige aspecten

Het dubbele woonhuis ligt circa 120 meter ten zuidwesten van de oprijlaan van Voorlinden en de daaraan gelegen portierswoning (Buurtweg 98). Er zijn voortuinen en de achtertuinen zijn begrensd door een watergang. Links en rechts van de woningen bevinden zich (auto)opritten; de entrees zijn in de zijgevels gesitueerd.

Architectonische beschrijving¹

De deels onderkelderde huizen zijn in een bouwlaag in baksteen (kruisverband) opgetrokken en vanuit een T-vormige plattegrond. Het dak bestaat uit een samengestelde kap met een tentdak als hoofddak en schilddaken ter plaatse van de uitbouwen van de T en ter plaatse van de forse

¹ Deze beschrijving is geen uitputtende beschrijving maar een beknopte schets van de belangrijkste aspecten ten aanzien van hoofdvorm, materialen en detaillering.

dakkapellen aan voor- en achterzijde. De daken zijn voorzien van een zeeg. Aan de linker- en rechterzijde zijn de dakkapellen plat afgedekt. Op de nok van het hoofdak bevindt zich één hoog opgemetselde schoorsteen met sierlijsten voor beide woningen. Het dak is gedekt met rode Tuiles du Nord en de nokken van de schilddaken zijn voorzien van zinken pironen. De houten dakkapellen hebben wangen bekleed met natuurleien. De dakranden ervan hebben als bloklijst uitgevoerde gootklossen. De houten gootklossen van het royaal overstekende hoofdak zijn als renaissance- consoles uitgevoerd. Rondom zijn siersmeedijzeren schieters ter plaatse van de muurankers aangebracht. De rechtgesloten, houten ramen hebben segmentboogvormige lateien met een spaarveld. Ze zijn gekoppeld, hebben bovenlichten en zijn onderverdeeld met roeden. De onderramen hebben houten luiken met origineel, smeedijzeren geheng, net als de enkele ramen in zij- en achtergevels. De lekdorpels zijn van baksteen. De entrees bestaan uit een paneel deur met rijk gedetailleerd kalf en driedelig bovenlicht en gekoppeld zijlicht; het geheel heeft een segmentboogvormige afsluiting. De kelderlichten hebben diefijzers, net als de zijlichten bij de entrees.

Interieur

De woonhuizen hebben hun interne structuur, waaronder het oorspronkelijke trappenhuis met trap in neorenaissancestijl, grotendeels behouden. De plattegronden zijn gespiegeld. In nummer 100 zijn onder meer een schouw, schouwkap en vloertegels bewaard gebleven.

Waardstelling

De dubbele arbeiderswoning is vanwege de cultuurhistorische - , architectuurhistorische - en ensemblewaarde van algemeen belang voor de gemeente Wassenaar

- als onderdeel van, als uitdrukking van en als herinnering aan de ontwikkelingsgeschiedenis van Wassenaar en de complex historische buitenplaats Voorlinden in het bijzonder;
- als historisch en functioneel onderdeel van Voorlinden;
- vanwege de plaats die de woningen innemen in het oeuvre van het architectenbureau Nieukerken en als typerend voorbeeld van hun stijlopvatting;
- als zeer gaaf bewaard voorbeeld van arbeiderswoningen in neorenaissance stijl;
- vanwege de zeer gaaf bewaarde hoofdvorm en eigentijdse en voor de bouwstijl typerende materiaalgebruik en detaillering;
- vanwege de ligging binnen een van rijkswege beschermd dorpsgezicht, namelijk 'landgoederenzone van Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg';
- vanwege de beeldbepalende ligging aan de Buurtweg.

Bijlagen

Foto's situatie 2012; afbeelding Google Earth; kadastrale kaart.

Literatuur/bronnen

Gemeentearchief/bouwdossiers; bezoek ter plaatse nummer 102: 24 augustus 2012, nummer 100 8 oktober 2012; www.bonas.nl; wikipedia; monumentenregister RCE;

Lit, R. van, et.al, 'Jong Monumentaal Wassenaar', 2003;

Scheffer, C., 'Jongere bouwkunst en stedenbouw, Wassenaar', provincie Zuid-Holland, 1993.